

sisu

Eestis puudub riigi tasandil poliitika loodusturismi arendamiseks, mistõttu looduskaitsealad kui ka turismiettevõtted ei tee sellel alal koostööd, kirjutab arvamusküljel turismiettevõtja Marika Mann.

Loe lk 2

Eestit külastas Ameerika Ühendriikidest Tucsonist pärit farmer Kim Fox, kes reisib ümber maailma ning tutvub eri riikides elavate inimeste võimalustega ise endale toitu kasvatada ning tervislikult süüa.

Loe lk 3

Kuidas edeneb Brasiilia põllumees- te võitlus oma maa eest, sellest annab Rio de Janeirost

teada Krista Lillemets.

Loe lk 4

Tartu Kristliku Noortekodu lapsed on pannud õla alla Alam-Pedja looduskaitseala südamesse kerkiva Palupõhja looduskooli rajamisele.

Loe lk 6

Kuigi Eestis on olemas kõik võimalused keskkonnasõbraliku põllumajanduse arendamiseks, edeneb see meil üsnagi visalt, tõdeti Tar-

tus aset leidnud keskkonnasõbraliku põllumajanduse tulukust vaagival konverentsil.

Loe lk 7

Pühadejärgse suurpuhastuse käigus koguneb prügikasti servale hulk asju, millega ise midagi peale hakata ei oska, kuid mida ära visata on ka natuke näotu – üks võimalus neist vabanemiseks on otsida üles Tallinnas Paide tänaval tegutsev Taaskasutuskeskus.

Loe lk 8

Hollandlane kuulutab kadu maailma pangandussüsteemile

Silvia Lotman
silvia@greengate.ee

Hollandi pangandusspetsialist Hank Monrobey on rajanud pangandusse alternatiivse rahandussüsteemi, mis peaks inimesed vabastama pankade kõikehõlmavast haardest.

Kas keegi on poest leiba ostes mõelnud, et millistest komponentidest moodustub selle pätsi hind? Kui palju peab tasuma pankadele intresse pood, pagari tehase, veski ja rukkikasvataja, kes kõik on võtnud pankadest laenu, et oma äri alustada või laiendada?

Hollandis elav pangandusspetsialist Hank Monrobey on oma elu pühendanud sellele, et uurida neid küsimusi. Ta on investeerinud kogu oma elu jooksul teenitud raha uude alternatiivsesse süsteemi, mis peab näitama elu võimalikkust ilma finantssüsteemi täis puhumata ning tõestama Monrobey väidet, et majandustegevus peab olema kontrollitud ja reaalne, kuna ainult nii on võimalik elada ja tarbida realses, mitte pankade poolt välja mõeldud maailmas. Hanki väitel moodustub kokkuvõttes leivapätsi hinnast umbes 80 protsenti intress pankadele, mille tasumine on tarbija kanda. Samal teemal avanes mul sel sügisel võimalus Hanki ka usutleda.

Kas sellisele arengule on alternatiive?

Sel kuul läheb Hollandis väikeses Colemburgi linnakeses käiku täielikult automatiseeritud maksusüsteem, mida nimetatakse *citizen-multinational* (CMN). Süsteemi

sees ei ole maksevahendiks mitte raha, vaid reaalse varaga kaetud kapital. CMN süsteemis ei võeta kapitalilt intressi, vaid tasutakse ainult vara reaalse kasutamise eest.

Colemburgis hakkab süsteem toimima automatiseeritult: ostja kapitali mälust (kaardilt või mälupulgalt) kantakse kapital üle müüja mälusse (kaardile või mälupulgale). Tehingud viib läbi CMNi keskmee asutus.

CMN süsteemiga liitumisel kannab tarbija kõigepealt selle osa oma varast, millega ta tahab kaubelda, CMN keskasutuse arvele ning samas ulatuses täidetakse tarbija kaart või mälupulk. Tarbija saab seda kapitali kasutada nüüd CMN süsteemiga liitunud tootjatel kaupu või teenuseid ostes. Varana saab kasutada kõike, millel on materiaalne väärtus ehk piltlikult öeldes see, mida on võimalik tulega hävitada.

Näiteks kui tädil Maali tahab arveldada CMN turul, siis võib ta näiteks võtta tavalisest pangast välja võetud sularaha ning anda see CMN keskasutusele, edasi saab ta CMN keskasutusest mälupulga, millega ta saab minna CMN bensujama või kaalikakasvandusse ja oma investeeritud vara väärtuses kulutusi teha. Samas võib ta ka sellesse kaalikakasvandusse tööle minna

ning töödandja kannabki tema töö eest palga tema mälupulgale.

Vaatame nüüd varianti, kui keegi tahab alustada oma äri, näiteks ehitada öko-büroohoone. Selleks peab ta laenu võtma ning taotleb laenu samuti CMN keskasutusest nagu tavalisest pangastki. Kui süsteemiga ühinenud inimesed peavad seda äriprojekti mõttekaks, siis laenatakse projekti jaoks raha, kuid intressi ei võeta. Seega – kui ökomaja valmis saab, on võimalik ettevõtjal selle ruume välja üürida odavamalt hinnaga kui tavalisest pangast laenu võtnud ettevõtjal, kes peab investeerimise tasumisele lisaks tasuma ka pangale intresse.

Pangandussüsteemis finantseerib pank klienti, kes omakorda fi-

nantseerib selle rahaga vajalikku tootmist. CMN süsteem läheb tagasi reaalse raha juurde, sest kui tarbija kannab oma vara kõigepealt CMN keskasutusele üle, siis nüüd on kasutatav raha kaetud tõelise varaga, mis läheb edasi kasutusse ainult CMN süsteemi tootjatele. Seega saab CMN garanteerida kõiki makse kogu süsteemis, sest vara on juba olemas. Raha pole vaja juurde toota ja tarbija poolt süsteemi toodud raha jätkab kasutuses olemist ka pärast seda, kui see on esialgse tarbija poolt hoiustatud või kulutatud.

Järgneb lk 5

Väikeses Colemburgi linnakeses elanikud elavad väga säästlikku elu – nad on liitunud alternatiivse rahandussüsteemiga CMN ning nad elavad energiasäästlikes majades, kus toodavad katusel olevate päikesepaneelide abil ise sooja vett ja elektrit. Foto: Asko Linno

Kus on meie Monrobey?

Mõned teoreetikud on väitnud, et pangandusel pole nn reaalse majandusega enam mitte mingit pistmist, kuna suurem osa pankade teenitud virtuaalsest kasumist teenitakse virtuaalsetel aktsiavõi valuutaturgudel. «Lugano raportis» väidetakse, et maailma valuutaturgudel pöörlevad iga päev summad, mis on nn käegakatsutavate kaupade ja mitterahaliste teenuste turuväärtusest 50 korda suuremad.

Vähe sellest, kunagi finantsriskide maandamiseks loodud tuletisväärtuspaberid on juba ammu muutunud ise spekulatsiooniohjeteks ning futuuride ja optioonide turg kasvab meeletu kiirusega. Derivaatide ehk tuletisväärtuspaberite turu väärtust hinnatakse juba praegu triljonitesse dollaritesse, mis ületab juba Ameerika Ühendriikide SKP «Suure finantskatastroofi oht süveneb,» on «Lugano raport» kindel.

Kui aga kukuvad finantsturud, siis jääb selle rusude alla ka ülejäänud majandus, vaatamata sellele, et sellel pole finantsspekulatsioonidega midagi ühist. Ainuke võimalus, mis sellest päästaks, on reaalse majandustegevuse lahtihakimine finantsinstitutsioonidest. Hollandlasest pensioneerunud pangandusspetsialist Hank Monrobey ongi alustanud sellega tegelemist, luues süsteemi, mis laenab raha intressideta. Vahe on lihtsalt selles, et kui pangad laenavad kasumi teenimiseks, siis Monrobey loodud süsteemi eesmärk on tagada sellega liitunud inimeste heaolu.

«Lugano raporti» valguses on Monrobey tegevus enam kui ülivajalik. Mäletame ju kõik mõned aastad tagasi Aasia rahaturgudel aset leidnud krahhi, mis halvas kogu tolle piirkonna majanduselu. Tänapäeva maailma majandus on ülimalt haavatav, ühe pangatöötaja valearvestus võib hävitada terve panga. Mis omakorda avaldab otsest mõju nn reaalsele majandusele.

Seetõttu on Hank Monrobey väljatöötatud süsteem suurepärase näide sellest, et saab elada suurepäraselt ka ilma pankadeta. Selge on, et paljud naeravad Hanki idee välja ning paljud muigavad üleolevalt. Kuid selge on ka, et Hollandi Coleburgi linnakeses tegutseb Hanki väljatöötatud täielikult automatiseeritud maksusüsteem juba mõnda aega ning kõik on rahul. Üle maailma kasvab aga huvi Hank Monrobey rahandussüsteemi vastu sedavõrd, et Coleburg on muutunud omalaadseks Mekaks, kus käiakse uurimas pangandusevaba elu võimalikkust.

Ka Eestis on üht-teist vastu pakkuda, meil on mõned pisikesed hoiu-laenuühistused, kes teenindavad oma asula või maakonna inimesi ning mis on vähemalt sealkandis tõsiseks alternatiiviks pangandusele. Aga sellegipoolest, ka Eestisse kulukuks ära üks Hank Monrobey.

Sander Silm

Rohelise Värava peatoimetaja

kõva sõna

«Eestis saaks energiabilansis vähendada põlevkivi osakaalu kuni poole võrra, oleks vaid selleks tahtmist».

Euroopa Parlamendi saadik **Andres Tarand** taastuvate energiaallikate kasutamise võimalikkusest Eestis.

Joonistus: Moritz

Sookurgedest, turismist, hoolivusest ja kapitalismist.

Minu väga head kolleegid Eesti- ja Looduse Fondist julgustasid juba kevadel kirjutama oma tegemistest, kuid millegipärast ei jõudnud ma selleni. Vast polnud aeg veel küps. Sõnades hakul juhatusin lugema Äripäeva Juhtimise erinumbrist artiklit «hoolivuse kapitalismist». Soovitan kõigile soojalt, artikkel tekitab äratundmisrõõmu, julgustas jätkama valitud teed ning ajendas oma mõtisklusi ka teistega jagama.

Alustasin ettevõtjana loodusturismi alal neli aastat tagasi. Entusiastliku ja särasilmsena. Tunnetasin ühel hetkel selgelt, mis võiks mind tõeliselt huvitada ja mulle sobida. Ja seda, et julgen alustada, tundmata hirmu läbikukkumise ees. Läbikukkumine on vaid midagi, mis kindlasti ei tapa. Seega tundsin ühtäkki vabanemist ja ei kartnud vastutada. See oli hea tunne.

Alustasin intuiitiivselt teadmisega, et ettevõtjana tänases päevas peab tähendama pisut enam kui lihtsalt äri. Sõnad «äri» ja «kapitalism» on meisse minevikust talletunud kui midagi ebaõiglast ja räpast. Kaasaja ettevõtjale saab aga läheneda kui inimesele, kes võtab teatud olukorras midagi ette. Omas olukorras võtsin minagi. Olen loomult loova natuuriga, andsin endale väikimisi sõna, et niipea kui tunnetan vastuolu enda ja oma tegemiste vahel, jätan asja pooleli.

Õppinud kümme korda rohkem

Nelja aasta möödudes saan väita, et olen selle lühikese aja jooksul õppinud rohkem kui eelneva neljakümne aasta jooksul kokku. Eesti Vabariik on väga noor, me tuleme nõukogude ühiskonnast. Õpib valitsus, õpime meie – riigialamad. Kodanikuks alles kujunetakse, vastutust alles õpitakse, ärietika on lapsekingades. Üleminekuajal tuleb paljuski kokku puutuda olukordadega, kus asju soovitakse näha vaid oma mätta otsast. Ettevõtja põhi-eesmärk on teenida kasumit, kuid milliste vahenditega? Loodusest rääkides me juba mõistame, et ühepoolse kasusaajana oleme võimelised rikkuma tasakaalu, ent inimühiskonnas?

Reisikorraldajana tuleb sageli ka arendustööga tegeleda. Kuidas aga tulla toime olukorras, kus omavalitsuste juhid räägivad töökohtade loomise puhul vaid suurinvestoritest, unustades ära vallakeskkonnale nii loomulike väike-ettevõtjate ponnistused? Või kuidas arendada turismialast koostööd, kui väga paljud partnerid ei saa ikka veel aru, mis on kvaliteet, mis on eetika ja mis on müügitöö ning milline on selle hind?

Kuidas arendada loodusturismi, kui suurem osa riigiametkonnadest räägib ja tegutseb aren-

On vähe abi sadadest erinevatest voldikutest, brožüüridest ja matkaprogrammidest, kui klient neis ei orienteeru.

Marika Mann,
Kumari Reiside tegevjuht

duses kaasa «tarbija» printsiibil ehk tõmbab jäiga piiri infrastruktuuri ning turundamise va-

hele? Räägiksime justkui erinevates keeltes, turundamisest alates on ettevõtja üksi jäetud. On vähe abi sadadest erinevatest voldikutest, brožüüridest ja matkaprogrammidest, kui klient neis ei orienteeru ja kui keegi neid programme ei müü. On vähe abi matkaradadest ja tornidest, kui tarbija kasutab neid kõikjal «niisama» ja valla-eelarvesse ei laeku riigimaksudena kohalike turismiettevõtjate tegevusest sentigi. Kohalikest suurepärastest turismiarendusavaldustest ei ole kasu, kui neid lõpuni ei rakendata. Turismiteenuste ühine turundus on pikemas perspektiivis kasulik kõigile. Omaette ponnistamise tagajärg tänases Eestis on enamasti see, et asi jäetakse pooleli või minnakse maksupettuse teed. Või tõmmatakse kellelgi nahk üle kõrvade.

Loodusturismi poliitika olematu

Riigi tasandil poliitika loodusturismis on ikka veel olematu. Looduskaitsealad üritavad omaette, mõned neist (kohaliku) ettevõtja vaenulikul. Puudub ühtne kokkulepe, mille järgi otsustada õrnade elupaikade taluvuspiiri üle. Puudub tulevikunägemus, millist teed soovib Eesti Vabariik loodusturismis minna. Ometi on Eesti Nokia just loodus ja looduskaitse. Ei ole kellegi saladus, et piiride avanedes suureneb välismaailma huvi meie looduse vastu ohtlikult kiiresti. Kas soovime jätkata isevoolu teed või varakult kokku leppida, kuidas, kus ja kui palju? Kas soovime, et välisfirmad teeniks meie looduse pealt ise kasumit, meie vaid arendame oma kuludega välja «niisama» tarbimise?

Vaatama tullakse mujalt tänase Eesti loodust, kuid milliseks kujuneb see massiturismi puhul kümne aasta pärast? Õige arendus eelistab ja väärtustab kohalikku teenust. Just kohalike töttu säilivad piirkonnas maine ja kultuur, pärandkooslused ning elukeskkonnad. Kõik inimesed ei ole loodud põllupidajateks, mõned soovivad elatist teenida käsitööd müütades või majutust pakkudes. Ressursid nii looduses kui majanduses on oma loomulikus olekus mõeldud ringlenuks, kohalike maksurahade laekudes jõuab osake sellest kunagi taas keskkonnafondi. Omadesse vaenulikul suhtudes takistame ringlust.

Armsad loodusesõbrad, inime ne on üks osa loodusest. Õppigem üksteist austama, õppigem usaldust ja targem väärilt vastavalt oma võimetele. Ületootmine ja -tarbimine on muutunud nii valdavaks, et ellu saavad jääda siiski need, kes hoolivad ja usaldavad ning viivad suhtlemise uuele tasandile. Tsiteerin Äripäeva artiklit: «Kui me tahame teenida rohkem, maksta vähem ja teenida rohkem oma rahapagutustelt, siis ärge üllatuge, kui mõned firmad püüaksid uuesti kasutada oma kolmanda maailma tehastes lapstööjõudu või kui mõned ärimehed otsustaksid taas võtta kasutusele vanad raamatupidamistriid.» Siin on mõtteainet kõigile osapooltele.

Juba pool aastat ümber maailma rännanud Kim Fox tahab teada, kuidas on mujal riikides tagatud inimeste juurdepääs toidule. Foto: Sander Silm

«Toidusaadik» Kim Fox külastas Eestit

Sander Silm
sander@greengate.ee

Möödunud nädalal külastas Eestit Ameerika Ühendriikidest Tucsonist (Arizona) pärit farmer Kimberley (Kim) Fox, kes reisib ümber maailma ning tutvub eri riikides elavate inimeste võimalustega ise endale toitu kasvatada ning tervislikult süüa.

Kim Fox pole mitte ainult farmer, vaid ta töötab ka Tucsoni kohalikus Toidupangas toidutootmise koordinaatorina. Kohalik Kogukonna Toidupank ehk Community Food Bank (CFB) on asutatud 1976. aastal ning selle eesmärk on aidata kehvemal järjel inimestel nende toidulauda katta. «Te ei usu, kuid ka meil on palju inimesi, kellel on köht tühi,» selgitas Fox. CFB kodulehe andmete kohaselt elab Pima maakonnas, kus Tucson asub, ühtekokku 900 000 inimest, kellest 14,7 protsenti ehk 120 778 inimest elab allpool vaesuspiiri.

Toidupank on nende inimeste aitamiseks üsna palju ära teinud – kehvemal järjel inimestele jagatakse toitu, aga ka õhutatatakse neid ise endale toitu kasvatama. CFB on samuti rajanud linna poolt antud maa-dele köögiviljaaedu, mille toodangut müüakse kohalikel taluturgudel. «Kuigi toit pole olnud kunagi nii odav kui praegu, ei ole see ikka-

gi veel kõigile inimestele piisavas koguses kättesaadav,» sõnas Fox, kelle hinnangul ei peitu probleem mitte toidutootmises, vaid jaotusmehhanismis.

Toit kui üks inimõigustest

Vaatamaks, kuidas on lood ligipääsuga toidule ülejäänud maailmas, alustas Kim pool aastat tagasi oma maailmaturneed, mis algas Vladivostokis ning lõpeb Suurbritannias. Praeguseks on ta käinud juba läbi India ja Venemaa. Kim tunnistab, et inimesed ei oska enam ise endale toitu kasvatada. Hea näide oli tal võtta Venemaalt, kus Nõukogude ajast on säilinud traditsioon suvilates ise endale aiavilja kasvatada, paraku on järjest vähem venelasi, kes viitsivad endal käsi mullaseks teha. Kim Foxil oli sellest kahju, kuna tema hinnangul on tegemist just jätkusuutliku põllumajandusega, mida peab arendama.

Vastupidine näide oli Foxil võtta Indiast, kus aastaid tagasi alustas sealne valitsus nn roheline revolutsiooniga. Valitsus jagas põllumeestele esimestel aastatel tasuta seemneid, väetisi ja pestitsiide, hiljem pidid põllumehed need ise välja ostma. Väljaostmiseks tuli aga võtta pankadelt laenu. Kogu projekt lõppes sellega, et väetised kurnasid

põllud ning võlalõksu sattunud talupojad ei suuda enam oma eluga toime tulla ning teevad nüüd oht-ralt enesetappe, juues sisse neidsamu võlga ostenud pestitsiide.

GMO – rünnak toidulauale

Eriti karm oli Kim Fox geneetiliselt muundatud organismide (GMO) tootmise ja turustamise suhtes. «Ameerika Ühendriikides moodustab toidust juba 70 protsenti geneetiliselt muundatud toit,» selgitas Fox. «Kusjuures paljud inimesed seda ei tea, kuna seda ei märgita alati toidule.»

Põllumehe suhtes on GMO samuti kuritegu, kuna põllumehed ei saa külvata seemneid, mida nad kasvatavad, vaid peavad igal aastal need suurfirmalt välja ostma või maksma patenditasusid. Samuti ka-handab GMO-de kasutamine liigrikkust - kui aastaid tagasi kasvasid Arizona põllumehed kümneid erinevaid kartulisorte, siis praegu ainult ühte-kahte GMO sorti. «GMO-d pole midagi muud kui rünnak meie toidulauale,» oli Fox kindel.

Rohelist Väravat toetab

Noorte keskkonnareporterite aastaring saab täis

Sander Silm
sander@greengate.ee

Detsembriga lõpeb ära ka järjekordne aasta noorte keskkonnareporterite tegevuses. Milline oli siis möödunud aasta ning millised mured vaevavad keskkonnast hoolivaid noori?

Käesoleval aastal läks Noorte Keskkonnareporterite projekti juhtimine uudisteagentuuri Roheline Värav alla. Põhjus selleks oli enam kui pragmaatiline - on ju Roheline Värav Eesti suurimaid keskkonnamedia kanaleid, mistõttu noorte lugudele on olemas reaalne väljund. Pole ju keegi huvitatud pelgalt sahtlisse kirjutamisest.

Kui eelnevatel aastatel keskendus Noorte Keskkonnareporterite projekt peaauglikult keskkoolinoortele, siis tänava laiendasime oluliselt oma ringi ning me ei saada tagasi ka kirjutamis-huvilisi algklassiõpilasi. Miks? Põhjus on siin lihtne - ilma vundamenti ladumata katust ei pane, ehk teisisõnu, kui me ei õpeta lapsi maast madalast

enda ümber loodust märkama, siis on suurena seda juba tunduvalt raskem teha.

Millest siis koolilapsed kirjutasiid? Võib öelda, et teemad olid nõ seinast seinale, nii häiris koolilapsi prügi, mida hoolimatult maha pillutakse, samuti ka kodukoha reostunud järv. Kuid samas kirjutati ka käpaliste otsingutest oma kodukohas. Siinkohal ei saa tänamata jätta ka õpetajaid/juhendajaid, kes olid lastele lugude kirjutamisel nõu ja jõuga abiks ja kui vaja, siis ka veidi utsitasid neid. Eriti suured tänud Meeli Jänesele Kehtna Põhikoolist, Imbi Tanilsoole Laguja külast ning Reet Saksingule Võnnu Keskkoolist, kes meile ikka oma õpilaste töid saatsid.

Neile aga, kes veel ei tea, mis on Noorte Keskkonnareporterite projekt. Tegemist on rahvusvahelise projektiga kooliõpilastele, mille eesmärgiks on panna noori juurdlema oma kodukoha keskkonnaprobleemide üle ning õpetada neid looduses toimuvat lahtiste silmadega vaatama ja nähtut meedia vahendusel teistega jagama.

Projektiga liitumiseks pole vaja teha midagi muud, kui võtta ühendust Rohelise Värava toimetusega ning

saata sinna uudiseid oma kodukohast. Sealjuures võivad uudised puudutada nii mõnda kohalikku keskkonnaprobleemi kui anda teada näiteks esimeste kevadlindude saabumisest.

Lugude valmimisele aitavad kaasa projekti kaasatud edukutselised ajakirjanikud. Toimetusele laekunud tekstid toimetatakse ja seatakse üles keskkonnauudiste portaalis www.greengate.ee, kus on selleks loodud eraldi rubriik. Samuti on Rohelise Värava ajakirjanikud valmis koolides korraldama meediaalaseid õppepäevi.

Huvilised saavad projekti kohta lisateavet Rohelise Värava peatoimetajalt Sander Silm'alt tel. 566 712 85 või e-mailil: sander@greengate.ee

Noorte keskkonnareporterite mõtteid

Ma arvan, et inimesed peaksid hoolima rohkem loodusest, sest muidu viib inimkond ennast ise hävinguni. Ma proovin küll mõelda optimistlikumalt, aga see on reaalsus.

Kadri Kellamäe, Võnnu KK

Kui mina üksi tahaksin maailma muuta, poleks sellest kasu. Aga ma arvan, et ma pole ainuke, kellele selline soov. Ühesõnaga, hoiame seda, millest hoolime.

Eveli Paalberg, Võnnu KK

Looma õnnelikuks tegemiseks ei lähe üldsegi kaua. Kui sa teda kogu aeg möödaminnes paitad või kallistad, teeb see looma õnnelikuks ning ka sinult ei röövi see palju aega. Kui sa kohtled looma täisväärtuslikult, saad sa endale sõbra kogu eluks!

Liisi Aas, Kehtna Põhikool

Kindlasti ei taha järeltulevad põlvkonnad elada haisvas ja räpases maailmas. Sellepärast ongi väga halb selline mõtlemine, et mis see väike prügilane ikka teeb. Aga kui sedasi mõtlevad miljonid, võib-olla isegi miljardid inimesed, siis on ju asi halb.

Jaan-Martin Kuusmann, Kehtna Põhikool

lühidalt

Saksa teadlased pooldavad rohelist maksureformi

Rohkem kui 130 Saksamaa teadlast pöördus avalikult Saksamaa valitsuse poole kutsudes valitsejaid üles ökoloogilist maksureformi jätkama. Teadlaste sõnul on nüüd vaja kiireid ja konkreetseid samme, et maksureformi veelgi süvendada. Õpetlaste kinnitused on maksureformi senine käik näidanud, et reform aitab säästa keskkonda kui ka luua uusi töökohi. Kütusehinna tõstmist ei pea teadlased praegu vajalikuks, sest toornafta hind tõuseb niigi. Küll peavad allakirjutanud vajalikuks diislikütusele, lennundusele ja ressursimahukale tööstusele kehtivate maksusoodustuste tühistamist.

Soome ei suuda piirata kasvuhoonegaase

Keskonnaorganisatsiooni Greenpeace esindajad Brüsselis said enda kätte Euroopa Liidu ministrite nõukogu dokumendi, millest selgub, et Soome püüab halvata

EL-i uusi meetmeid kasvuhoonegaaside õhkupaiskamise vähendamiseks. Meetmete rakendamine otsustatakse 20. detsembril peetaval istungil. Soome eesmärk on saavutada

üldsõnalise teksti vastuvõtmine, kus konkreetne tegevuskava ja selged tähtajad puuduksid. Toetust üldsõnalisele tekstile põhjendab Soome muuhulgas vajadusega saada USA taas kliimaläbirääkimiste laua taha. Keskonnakaitsjate hinnangul on Soome tegevuse tegelik põhjus saamatus oma kasvuhoonegaasierituse piiramisel.

ÜRO raha ebaseadusliku veehoidla jaoks

Greenpeace'i andmeil kasutab Venemaa Baškortostani vabariiki ebaseadusliku Jumaguzinski veehoidla ehitamiseks ÜRO arenguabiprogrammi raha. Keskonnaorganisatsiooni ekspertide hinnangul kaasatakse maineka abiprogrammi raha eeskätt seepärast, et kinnitada üldsuses arvamust, nagu oleks Jumaguzinski projekt igati seaduslik. Greenpeace süüdistab ÜRO-d viletsas ekspertiisis. Greenpeace on korduvalt viidanud Venemaa seadustele, mis ei võimalda Jumaguzinski taoliste veehoidlate ehitamist. Seni ei ole ükski Venemaa võimuinstitsioon suutnud Greenpeace süüdistusi ümber lükata.

Prügirohked jõulud

Suurbritannia keskkonnaministeeriumi andmeil tekitavad britid jõulupühi pidades kolm miljonit tonni prügi. Üsna suure

osa prügist moodustavad ära visatud jõulukuused. Ministeerium soovib raiutud puu tuppatoomise asemel istutada jõulukuusk koduaeda, kus siis maaelanelikud teda ühisel nõul ehitada võiksid.

Roheline Värav

Brasiilia maatamehed nõuavad valitsuselt endale maad

Krista Lillemets
Rio de Janeiro

Brasiilia tuntud teoloog Leonardo Boff on öelnud: «Maata Inimeste Liikumise suurim eelis on oskus ühendada võitlus maareformi eest suurema võitlusega parema Brasiilia nimel.»

Saabudes kella ühe ajal Rio kesklinnas asuva Föderaalkohtu ette, võtavad mind vastu hüüded: «Queremos nossos direitos! Queremos justiça! Reforma agrária! Resistir, ocupar, produzir!» (Tahame õiglust! Nõuame õigust! Maareformi! Vastu panna, hõivata, toota!) Kohtu ette on kogunenud rohkem kui poolsada «Maata Inimeste Liikumise» (Movimento Sem Terra – MST) liiget. Ärritatud rahvahulgal hoiab silma peal kaitsehoiakus militaarpolitsei.

MST Rio de Janeiro osariigi üks liidritest hüüdnimega Gordinho (tõlkes Paksuke) selgitab olukorda. Nimelt hindas viis aastat tagasi INCRA (Riiklik Maareformi Instituut) Põhja Fluminensis asuva Cambaiba farmi maa ebatootlikuks, mille järel algas maa sundvõõrandamine. Seejärel hõivasid nimetatud maa-ala 410 perekonda (umbes 2000 inimest). Maaomanik kaebas INCRA otsuse kohtusse ning neli aastat on maata inimesed oodanud kohtu otsust, kas maa sundvõõrandatakse neile või mitte. Ilma otsuseta ei saa valitsus hakata investeerima asustuse infrastruktuuri ja agrotööstusesse. Nelja aasta jooksul on perekonnad ennast sisse seadnud ehitanud endale varjualuse, hakanud maad harima, püsti pannud kohaliku kooli ja alustanud koolihariduse andmist noortele aktivistidele.

Maa ilma ebavõrdseim maa jaotus

Brasiilia on üks kõige ebavõrdsema maa jaotusega riike maailmas. Maa on kontsentreerunud väheste maaomanike kätte. 50 perekonna või ettevõtte omanduses on Lääne-Euroopa suurune maatükk, mida harivad kümned tuhanded töölisel, kel maale mingit õigust ei ole. Rio de Janeiro osariigis kuulub 57 protsenti tootlikust maast 4 protsendile maaomanikest. Ebavõrdse maa jaotuse juured ulatuvad ajalukku. Tänapäevane liikumine maareformi nimel on Brasiilia «avastami-

Brasiilia maata talupojad avaldavad meelt Rio Föderaalkohtu ees, kus kohus arutab, kas anda maa talupoegade käsutusse või mitte. Foto: Eliezer Pontes

se» peale läbi viidud poliitika tulemus. Nii nagu Portugali kuninga João III 16. sajandi alguses maa jaotas, nii see ka pikkadeks sajanditeks jäi. Olukord halvenes veelgi diktatuuri (1964) ajal algust saanud põllumajanduse moderniseerumise käigus, kui maaomand kontsentreerus veelgi vähemate omanike kätte. Selles protsessis kaotasid oma maa väikepõllumehed, mille tulemuseks oli massiivne rahva-vool maalt linna. Kui 1930. aastal elas 75 protsenti Brasiilia rahvastikust maal, siis 50 aastat hiljem oli olukord vastupidine – 75 protsenti elas linnas. Enamus linna liikunud talupoegadest asus elama ebainimlike tingimustega slummidesse.

Tänapäevani ei ole valitsus suutnud maareformi läbi viia. Kuid sellele vastukaaluks tekkis 1984. aastal rohujure tasandil organisatsioon Maata Inimeste Liikumine (MST), mis võttis maareformi läbiviimi-

se enda ülesandeks ja missiooniks. Loomisest peale on MST peamiseks eesmärgiks olnud suurmaaomanike (latifundio) maade ülevõtmine. Aktsioon on nende maaomanike vastu, kes ei kasuta oma maad tõhusalt ning kasutavad orjatööjõudu. Täna on toimunud rohkem kui 5000 ülevõttu ning asustatud on 250 000 perekonda. Võitlus ei ole olnud vereta. Kokkupõrgetes politseiga ning maaomanikega on surma saanud sajad aktivistid.

MST-st saanud massiliikumine

MST-st on saanud 2 miljonit inimest hõlmav liikumine. MST ei võitle ainult maareformi eest, vaid ka ebaõigluse ning sotsiaalse ebavõrdsuse vastu maapiirkondades. Eesmärgiks on taastada põllumeeste eneseväarikus, luua võimalus slummis elavatele töölistele, kel on seos maaga,

tulla tagasi maale, demokratiseerida juurdepääs kapitalile, organiseerida kooperatiive, demokratiseerida haridussüsteem ning tervishoid. Samuti on MST-l oma keskkonna-programm, mis hõlmab mahepõllumajanduse praktiseerimist.

MST prioriteetide hulka kuulub ka võitlus orjatööjõu vastu suurfarmides. Brasiilias arvatakse olevat 25 000 orjatöölist. Nälg ning tööpuudus teevad odava tööjõu kergesti kättesaadavaks. Uskudes ebaausatesse lubadustesse, jäta-vad mehed oma naised ja lapsed. Uuele tökohale jõudes ootavad neid ees viletsad elamistingimused ja peaaegu olematu palk. Elatakse võlgu, koju tagasi pöördumiseks raha ei jätku ja nii jääda-akse uude kohta «vangi».

Artikli täispikka versiooni loe www.greengate.ee

Algus lk 1

Milline näeb välja jätkusuutlik majandus tulevikus?

Hank Monrobey on kindel, et tulevik on intressivabal kapitalil. Kogu sissetulek peab olema intressivaba ja kui seda kontrollitakse intressivabas tootmissüsteemis, siis see ka jääb intressivabaks. Seega tekivad pankadest sõltumatud ettevõtjad, kes saavad alati pakkuda odavamalt, sest nende kapital on intressivaba ja nad ei pea oma kuludes intressiga arvestama. Pankadel baseeruv süsteem ei suuda sellega võistelda.

Samuti peavad valitsused hakka-ma sarnaselt arveldama nagu ärimaailm. Praegu töötab riik vaid maksudelt tulevast sissetulekuga ja kulutab maksumaksjate raha. Tulevikus hakkavad valitsused aktiveerima kõiki oma valduses olevaid väärtusi kui vara ning sellest moodustubki riigi kapital. Riigi kodanikud muutuvad riigi osanikeks ning valitsus peab riiki majandama kui äriettevõtet. Niisiis saab valitsus teha juurde raha, ehitades näiteks raudteid või sildu. Piltlikult öeldes on valitsusel raamatupidamises kirjas kõik tema omanduses olev materiaalne vara, mille väärtuses on tal kapitali kauplemiseks. Kuna kapital saabki olema raha, siis valitsused ei laena enam raha näiteks pankadelt.

Inflatsiooni tuleb vältida äri-ise võimsuse kontrolli all hoidmisega. Kui raha loomine sõltub otseselt tootmisest ja keskasutus (CMN või mõne riigi valitsus) kontrollib, et ringluses olev raha vastab tegelikule väärtusele, siis majandus toimub sujuvalt ja inflatsiooni ei toimu. Süsteemi automaatsus

garanteerib meile selle, et me teame kõike, mis turul rahaga toimub.

Niisiis sa ei saa ehitada 200 maja, kui on võimsust ja materjali vaid 100 maja ehitamise jaoks. Selles situatsioonis ei saa tuua turule 200 maja väärtuses raha, sest nii tekiks ju inflatsioon.

Sellises tulevikus kaovad börsimängud, kuna me loome majandusliku ülevaate ja kontrolli kõige üle, mis turul toimub. Me ei saa lubada pankadel ja kapitalistidel turgudega manipuleerimist. Tsentraliseeritud kapitalism muutub täielikult hajutatud kapitalismiks ning töötajad muutuvad oma töökohta osalisteks omanikeks. Kauplused muutuvad sisuliselt teenindusjaamadeks – poe aktsiad on tarbijate omanduses, sest tarbijad toodavad kapitali aktsiate kateks.

Kui inimesed on ühiskonna kapitali omanikud, siis see tähendab, et nad omavad ka näiteks tänavaid ja ühiskondlikke hooneid. Maksusid peavad kodanikud maksma vaid avaliku sektori töötajatele palga maksmiseks, samuti tuleb maksta avalikus omanduses oleva vara amortisatsioonikulusid. Me kõik muutume palju rohkem seotuks ühiskonna majanduslike teemadega.

Kust saab infot realselt toimiva majanduse kohta?

Alternatiivse majandussüsteemi loojad otsivad endale kõlapinda paljudes kohtades maailmas. Viimati pidas Hank Monrobey loengu Poolas ning kavandab sinna võrgustiku laiendamist. Eestist läks novembris teele seltskond Tartu Üliõpilaste Looduskaitse Ringi liikmeid Hollandi poole, et tutvuda sealse Colemburgis töötava süsteemiga, mis on üks umbes sajast Hollandis arene-

vast rakukesest. Colemburgist sai esimene koht, kus seni vaid ettevõtjatest koosnev võrgustik on seotud tarbijatega: süsteemi sees arveldavad mahetoidu tootjad, kokkuostjad, pood ja tarbijad. Colemburgis hakkab detsembris tööle ka Hanki konstrueeritud automaatne arveldussüsteem. Hetkel käib ka ingliskeelse CMN-i tutvustava CD loomine.

Kes on Hank Monrobey?

«Olen olnud natside vang, põgenesin ning varjasin end ühes saksa farmis. Seejärel läksin Kaug-Idasse meie kolooniaid jaapanlaste käest vabastama. Nägin kolonialismi ja mõistsin kapitalismi kuritegusid. Siiki sai ka minust kapitalist. Olin ühe saksa transpordifirma majandusdirektor Beneluxi maa-de osas.

1962. aastal kirjutasin ma raamatu «Täielik integratsioon ja selle rakendused». Venelased tõlkisid mu raamatu ja kutsusid mind vaatama oma tööstuse automatiseerimist. Ma olin esimehe lääne inimene, kes ostis vene arvutisüsteemi – «Minsk 2». Ma ühendasin «Minsk 2»-e ameerika ja prantsuse arvutitega ja hakkasin Venemaa ja lääne vahel arendama äri nii, et kaubeldaks vaid kaupade, mitte rahaga. Venelased ei olnud suutnud saada Maailma Panga liikmeteks ja meie süsteem suutis leida olukorrale lahenduse. Kuid õnnetuseks oli minu äri 90 protsendi ulatuses finantseeritud panga poolt ja pankur avastas, et kui see, mida ma teen, õnnetub, siis inimestel polegi enam pankasid vaja ning nad hakkaksid intressi-

vabalt kauplema. See tõttu lõpetas pank mu finantseerimise ja ma läksin pankrotti.

Pangandust õppisin ma Luxembourgis. 1968 alustasin Londonis äri, kus nõustasin ettevõtteid, kes vaevlesid kapitalipuuduses. Ma refinantseerisin neid intressivabalt. Selles firmas töötas 80 inimest. Ma olen ka asutanud seitsmes erinevas riigis koolid, kus õpetatakse automatiseerimist majanduses, kokku on nendes asutustes tööl umbes 500 inimest.

1981. aastal avastasin, et Hollandi valitsus teeb suure vea arvates, et riigis toimub inflatsioon. Nad ei näinud, et tegelikult toimub deflatsioon. Ma hoiatasin valitsust, et nad põhjustavad selle veaga suure töötusprobleemi. Nad ei uskunud mind, kuid kõik läks nii nagu ma ennustasin. Siis otsustasingi luua ise CMN süsteemi, kus sellistest lollustest põhjustatud probleem pole.

Ma lõin mitmeid pilootskeeme ja otsustasin alustada CMN süsteemiga USAs, kuna USAs ei usuta mingeid ideid, kui need tulevad Euroopast. Minust sai ameerika kodanik ja ma hakkasin Euroopa finantsideid müüma Euroopasse nagu need oleksid Ameerikast tulevaid ideid. Siiski lõime me esimese

Hank Monrobey - mees, kes kõigutab panganduse alustugesid. Foto: Silvia Lotman.

CMN süsteemi minu kodumaal Hollandis. 1989. aastal kirjutasin raamatu, mis ennustas Hollandi praegust majanduslikku olukorda ja nüüd tahan siinsamas Hollandis selle probleemi lahendamise kallale asuda.»

Allikas: Colemburgi ökoküla

Artikli täispikka versiooni loe www.greengate.ee

Noortekodu lapsed panid õla alla looduskooli rajamisele

Aija Kala
projektijuht

«Me tuleme siia talvel, jõulude aegu, ja teeme suure talvelõkke ning magame magamiskottidega talvise tähistava all...», ei paistnud uue kooliaasta saabudes Emajõest kanuunid välja tervivad ning seljakotte pakkivad Tartu Kristliku Noortekodu lapsed looduslaagrist sugugi ära kibelevat.

Tõepoolest, Alam-Pedja looduskaitseala südamesse Eestimaa Looduse Fondi ja looduskaitseühingu «Kotkas» rajatav looduskool ei tunne ei semestrid ega vaheaegu. Selles koolis voolab elu läbi aasta kord hoogsamalt, kord vaiksemalt – nagu looduses ikka. On aga veel midagi, mille poolest Palupõhjale rajatav looduskool tavalistest koolidest erineb – looduskaitseorganisatsioonid võtsid nõuks selle rajamisele koostööpartneriteks kutsuda ka lapsed.

Koostöö lastega

Nii pöördusidki ELF ja Kotkas käesoleva aasta algul Tartu Kristliku Noortekodu poole, sest sealsete lastega ühendab looduskaitseühingut «Kotkas» juba nelja-aastane tutvus suviste looduslaagrite kaudu.

«Loodusega suhtlemine ning hakkamasaamise õppimine, samuti koostöövõimalus looduskaitsetega on aidanud avalduda ja areneda laste parimail loomujoontel,» sõnas noortekodu juhataja Külli Kool. «Tänavuse projekti uus tasand – looduskooli rajamine, andis aga noortele teadmise, et ka nemad saavad midagi teiste heaks teha.»

Noortekodu tuli üleskutsega kaasa täies koosseisus. Alustuseks andsid lapsed ideid looduskooli kavandavate tegevuste nimistu rikastamiseks. Kevadel istutasid noored rea kadakaid täienduseks põlisele kadakalee Selli-Sillaotsa matkaraja alguses. Tiir tehti ka peale rabade keskel loolevale viiekilomeetrisele matkarajale. Paljaste varvaste vahel lirtsuv soovetsi ning mõrkjasmagusad mullusuvised jõhvikad tõstsid tuju niivõrd, et matk lõppes veesõjaga.

Suvevaheajal käis noortekodu rahvas Palupõhja looduskooli ning seda ümbritsevate vee- ja jalgsimatkaradade võimalusi avastamas ning läbi proovimas.

Ringid

«Looduses me teravaid nurki eriti ei kohta, ikka ringe: seeneringid, puu-

de aastarõngad...» mõtiskles Alam-Pedja looduskaitseala juhataja Robert Oetjen. «Läbi aegade on inimesedki nii rõõmude kui probleemide puhul leidnud end ikka ringis.» Nõnda alustas ja lõpetas ka Tartu Kristliku Noortekodu pere oma laagreid ringis, kus käest kätte käis kord pall, kord tulevibu ning igapäev vestis midagi enda südamele pakitsevast või lihtsalt huvitavast seosest tulevase looduskooliga.

Tavaliselt koonduti ümber lõkke, mille süütamine käis indiaanlaste kombel tulevibuga. Päris indiaanlaste juures hakkamasaamise võtteid õppinud Oetjeni eestvedamisel püstitasid lapsed vigvami, kus innukamad asjahuvilised öösel lõkke paistel magasid.

Muistsete eestlaste looduslähedasi elukombeid õppisid lapsed tundma Pille Tammuri juhendamisel. Madal, laternavalgustusega suitsusaun ja läbi õhtuhämaruse jõeni juhatav loitvate tõrvaküünalde rida äratas nii suurte kui väikeste hingepõhjas uinuva põlise looduslapse. Hallis palktares, ühes pihus küünal ning teises palavast soovist hoitud põial, elati kaasa leivajuuretise elluäratamisele – sisse-sõtkumisele taluviljast rukkitaigasse.

Vaikse lauluga valgel laual jahtuvat leivast võeti vastu hiigelsuured pätsid kuumust uhkavast ahjusuust. Väikese Rauno sõnul «kõikidest asjadest parim» kolmekilone musta leiva päts kadus äsja õhtusöögi lõpetanud laste kõhtu kiiresti kui sünnipäevakringel.

Poisid jälgisid erilise põnevusega puutüvedest käsitsi haabjate tahumist tule ja vee kaasabil. Puutöös said käe valgeks nii poisid kui tüdrukud, nikerdades ja põletades omale isikli-

Tartu Kristliku Noortekodu lapsed sobitavad Juhan Javoishi (ees paremal) juhendamisel tutvust Emajõe asukatega. Foto: Aija Kala

kud puulusikad. «Kõige toredam oli aga lambavilla kiududeks näppimine,» leidis Aljona. «Rahulik tegevus, mille juurde mõnus juttu puhuda.»

Teejuhtidega loodusrajal

Instruktorid Veljo Runnel Keskkonnahariduse Keskusest, Jaanus Remm Tartu Ülikoolist, Juhan Javois Zooloogia- ja Botaanika Instituudist ning uurimisretkelt naasnud ootamatu külaline, seenetundja Asko Lõhmus, jagasid tulevase looduskooli noortele kaasrajajatele tarkusi metsade, soode ja jõe elust. Ühiselt õpiti tundma seene- ja taimeriiki, ammutati teadmisi erinevate kivide päritolust, kuulati linde, elati kaasa nahkhiirte poegade üleskasvamisele koolimaja seina voodrivahes, uudistati metsaelukate tegemisi, jälgi-

ti Emajõe asukate käekäiku kevadest sügiseni.

Lisaks omandati teadmisi matkal ilma moodsa varustusega hakkamasaamisest ning looduse igikestvast tasakaalust, kooskõlast ja ühtsusest häirimatuse olukorras. Nii leidsid Tartu Kristliku Noortekodu ja päevakeskuse lapsed, kellest mõned mitmepäevase loodusmatka alul harakate kädinatki kurjaks olid pidanud, et kui loodust hästi tundma õppida, saab temast hea ja tugev liitlane.

Sügisel saabudes arutleti, milliseks võiks kujuneda laantest ja rabadest piiratud pisikesel looduskooli tulevik.

Artikli täispikka versiooni loe
www.greengate.ee

Keskkonnasõbralik põllumajandus areneb Eestis visalt

Sander Silm
sander@greengate.ee

Kuigi Eestis on olemas kõik võimalused keskkonnasõbraliku põllumajanduse arendamiseks, areneb see meil üsna visalt, tõde ti novembri lõpus Tartus aset leidnud konverentsil «Keskkonnasõbralik põllumajandus – kas ka tulus?»

Konverentsi nimes peidetud vastuolu tõi kõige paremini välja lihavesi kasvatav Kalmer Visnapuu. Ühelt poolt on Eestis kõik tingimused lihavesi kasvatamiseks. Rannikul ja Lõuna-Eestis on ohtralt karjamaad, kus intensiivne põllumajandus ennast ei õigusta ning kus lihavesi kasvatamine aitab säilitada ka pärandkooslusi. Samuti on Eestil olemas lihavesi kasvatamiseks piisav kvoot, millest praegu on täidetud ehk neljandik. Kuid sellegipoolest ei taha igati loodusõbralik lihavesi kasvatamine meil kuidagi hoo sisse saada.

Kalmer Visnapuu hinnangul seis-

Mägiveistest saab kõrgekvaliteedilist liha ning samuti on nad suurepärased abilised pärandkoosluste eest hoolitsemisel. Foto: René Freiberg

neb kõige suurem takistus selles, et eestimaalased ei ole harjunud sööma

kvaliteetset lihavesi liha, mis maksab enestmõistetavalt enam kui tavalise piimaveise liha. Lihavesi liha hindavad küll Eesti eliitrestoranid, ent nende ostetavad lihakogused on üpris marginaalsed. Kuid lihavesi kasvatavad pole siiski lootust kaotanud, kaheksa suuremat kasvatajat on asutanud ühistu Eesti Lihaveis, mille raames hakatakse välja töötama kaubamärki «Looduslikult karjamaalt».

Kitsed kärneriteks

Tunduvalt optimistlikuma pildi lambakasvatusest maalil aga Siireli talu peremees Tiit Kaivo. Nõudlus kodumaise noorlamba liha järele on täiesti olemas ja kuigi eluskaalu hind jääb alla Euroopa Liidus makstavale, annab see

võimaluse ära elada. Halvem lugu on villaga, mille müügist saab heal juhul tagasi pügamistasu, kuid kuna on säilinud kodumaine parkimistööstus, siis võib korralikult töödeldud naha hind küündida isegi 1000 kroonini.

Lambapidajate sissetulekuid on aidanud suurendada ka EL-i põllumajandustoetuste süsteem.

Lammaste populaarsust suurendab ka tõik, et looduskaitsealad on asunud oma kaitsealuseid maastikke hooldama lammaste abil, sest niitmine võib nii mõnigi kord osutada karjatamisest kallimaks. Seetõttu võib ühe hektari hooldamisel 2-3 lambaga maist oktoobrini lambapidaja teenida kuni 1000 krooni. «Kui kõiki tululiike kokku arvata, siis saab lamba tulukust vabalt võrrelda teiste tootmisharude omadega,» nentis Kaivo.

Merit Mikk Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskusest rääkis oma ettekandes mahepõllumajanduse arengust nii Eestis kui Euroopas, kus alates möödunud sajandi 90-ndatest on toimunud väga kiire areng. Praegu tegeletakse EL-is mahepõllumajandusega 5,5 miljonil hektaril ning liider on Itaalia, kus mahedalt viljelatakse 1 miljonil hektaril.

Turustamine puudulik

Kuigi mahetootmise organiseeritud areng algas Eestis juba 1989. aastal, kasvatati meil möödunud aastal maheköögivilja ainult 50 hektaril ning sama suurel pinnal kasvatati ka mahepuuvilju. 82 protsenti kogu mahe-maa kasutuse struktuurist moodustavad aga rohumaad.

Merit Mikk tõi siikohal välja sama kitsaskoha, mis oli lihavesi kasvatajatel – nõrk turustamine. Enamasti toimub taludest otsemüük ning sisuliselt puudub töötlemine. Seetõttu pole midagi imestada, kui paljud mahe-tootjad müüvad oma kauba tavatootena. «Vaadates aga meie tarbijate ostueelistusi ning teiste kogemusi, võib väita, et mahepõllumajandusel on meil väga suur arengupotentsiaal,» oli Merit Mikk kindel.

Konverentsil räägiti veel ka põllumehe ja looduskaitse suhetest, mis pole kaugelki vastandlikud ning meil juba kaduma kippuvatest tõugudest, nagu eesti maakari ja eesti hobune, kelle kaduvikku minekule on entusiastid saanud viimasel minutil käe ette panna.

Konverentsi läbiviimist toetas Põllumajandusministeerium.

Karula rahvusparki põllumajanduslooduskaitseline europrojekt hakkab lõppema

René Freiberg
Karula RP LIFE projekti koordinaator

2001. aastal Karula Rahvusparki poolt algatatud projekt «Natura 2000 elupaikade alalhoidmine Karula rahvusparkis» hakkab jõudma lõpule. Nime-tatud projekti eesmärk oli taastada ja hooldada Karula rahvusparki alal asuvaid pool-looduslikke kooslusi ja aidata kaasa Euroopa mastaabis ohustatud linnuliikide, nagu rukkirääk ja väike-konnakotkas arvukuse tõusule, tutvustada Karula rahvusparki üritusi ja korraldada koolitusi, ehitada välja uued matkarajad ning aidata keskkonnaministeeriumil ja põllumajandusministeeriumil välja töötada rahvusparki sobiv põllumajandustoetuste süsteem.

Nüüd, projekti lõppedes on ehk hea heita pilk tagasi ja vaadata, mida on ühe järjekordse «europrojekti-ga» suudetud korda saata.

Projekti alguses telliti Pärandkoosluste Kaitse Ühingult täiendavad inventuurid selgitamiseks, kui palju on rahvusparkis ökoloogiliselt väärtuslikke rohumaid ja millises seisukorras nad on. Selgus, et botaanilist väärtust

omab u 500 ha rohumaid, keskmise suurusega 2 ha, kusjuures neist ligi 300 ha oli eelnevatel aastatel põllumajanduslikust kasutusest väljas, osa juba kaetud tiheda võsaga.

Kuna iga projekti, ka «europrojekti» eelarve on piiratud, siis otsustasime hooldamiseks välja valida 250 ha looduslikke rohumaid ja lisaks 100 ha väike-konnakotkale olulisi alasid, mille hooldamine tuleks projekti vahenditega kindlasti tagada.

Positiivne märk

Meeldiva üllatusena tekkis rahvusparki projekti ajal mitu uut karjakasvatustalu, mida hakkasid pidama enamasti linnadest ja Eestimaa teistest piirkondadest tulnud noored ning keskealised inimesed, tänu kellele on kaitsealal peetavate lihavesi arv tõusnud nullist sajani ja endise 100 lamba asemel sööb nüüd karjamaadel rohtu juba üle 200 looma. Ka hobuste arv, mis 2001. aastal oli kahanenud üheni, on tänaseks tõusnud 13-ni.

Püüdsime ka «uustulnukaid» projekti vahenditega igati aidata. Tihti ei olnud probleemeid seotud mitte ainult rahaga, ette tuli ka maa kasuta-

misega seotud juriidilisi ja lihtsalt planeerimise probleeme. Sel aastal osales rahvuspark näiteks ka põllumaade deklareerimise rallis kartes, et muidu jäävad paljud väärtuslikud niidud niiera- kui riigimaal deklareerimata ja ilma põllumajandustoetusteta on nende saatus üheselt otsustatud.

Ja lõpuks, kas rohumaa hooldamine vastab ikka looduskaitse ootustele? Sellele küsimusele vastamiseks korraldasime väljavalitud kaitsealadel botaanilise, selgrootute ja linnustiku seire. Arusaadavalt on paariaastane rohumaa hooldamise periood liiga lühike, et põhjapanevaid järeldusi teha, aga seirajate poolt tehtud ettepanekuid üritasime oma tegevuse planeerimisel jooksvalt arvestada ja positiivne nihe on toimunud kaitsealade selgrootute liigirikkuse suurenemise ja rukkiräägu arvukuse tõusu suunas. Kindlate järelduste tegemiseks peab seire jätkuma ka pärast projekti lõppemist.

Mõned muremõtted

«Europrojektid» on ju toredad küll, ent kuidas tagada mõistlik ja keskkonnasõbralik maakasutus pikemas pers-

pektiivis. Minu meelest on praegu kõige teravamad just järgmised probleemid:

- Mahetoodete turustamine - riik peaks selgemalt näitama oma suhtumist mahetoodangusse, propageerides selle tarbimist vaatamata kallimale omahinnale (näit. mahetoodete eelistamine toiduainete hangetes riigiasutustele, koolidele jne.). Samuti peaksid lõdvenema nõuded mahetoodangu käitlemisele, et saaksid tekkida näiteks väiketapamajad «roheline liha» turustamiseks.
- Koostöö keskkonnaministeeriumi ja põllumajandusministeeriumi vahel peab paranema - ühes liivakastis tuleks püüda mängida ühtede reeglite järgi nii toetuste suuruse kui nende saamiseks vajalike keskkonnanõuete täitmise osas. Praegu on tekkinud olukorrad, kus teraviljakasvatuse vähesobiv ala, kuid väärtuslik looduskooslus künatakse üles vaid teraviljatoetuse saamise eesmärgil, kuna teraviljatoetus on suurem.
- Seni mitterakendatud põllumajandusliku keskkonnatoetuse meetmed, s.h. pool-looduslike koosluste hooldamise toetuste süsteem tuleks

käivitada 2005. aastal nii nagu algsest planeeritud, et väiketalunik ei saaks järjekordset hoopis kubemesse, kui eurolüütmise eel lubatud eurod tulemata jäävad.

- Riigimaade kasutamise probleem kaitsealadel - puudub väljatöötatud protseduur, kuidas riigile kuuluvat maad saaks välja rentida, et oleks tagatud kaitseala kaitse-eesmärkide täitmine.

Loodetavasti täidab EL-i ühtse põllumajanduspoliitika reform oma eesmärgi ja elu maapiirkondades ning ühtlasi ka väiketalud, ei lakka olemast. Regionaalpoliitikast võiks ju pikalt kirjutada, aga pole ju seda, millest kirjutada.

Igatahes, kui Te ei ole viimasel paaril aastal Karulas käinud, siis tulge ja vaadake oma silmaga, et pilt on muutunud palju lootustandvamaks. Tahaks, et seda saaks öelda ka teiste Eesti äärealade kohta.

Taaskasutus kui üks ravim hullule tarbimisele

Ylle Rajasaar
Tasakaal, ylle@elfond.ee

Advendiaja algus tähistab Eestiski järjekordset tarbimishulluse algust. Midagi halba mõtlemata annab suur osa meist kinke ostes panuse mittevajalike asjade ja asjakeste kuhjumisele enda ja sõprade majapidamisse. Püha-dejärgse suurpuhastuse käigus koguneb prügikasti servale hulk asju, millega ise midagi peale hakata ei oska, aga mida ära visata on ka natuke nõutu – üks võimalus neist vabaneda on otsida üles Tallinnas Paide tänaval tegutsev Taaskasutuskeskus.

Tallinna Taaskasutuskeskus alustas tegevust mais ning loodi ta Eestimaa Looduse Fondi, Caritas Eesti ja Heateo Sihtasutuse eestvõttel ning Soome sarnaste keskuste eeskujul. Taaskasutuskeskuse tegevust on toetanud Tallinna linn ning huvi sarnaste keskuste loomiseks on nii Tartus kui Kohtla-Järvel.

Taaskasutuskeskuse tegevjuht Margit Roosaar ütleb, et esialgu võetakse vastu kõik asjad, peaaegu, et nad on puhtad ja korralikud. Peamiselt tuuakse riideid, raamatuid ja lauanõusid, mööblil ja suurematel kodumasinatel käiakse ise järel. Eelmisest nädalast alates on avatud linnakodanikele ka jäätmejaam, kuhu saab tuua plast- ja klaastarade lisaks ka purunenud või lihtsalt aegunud koduelektroonikat. Kordategemisele mittealluvad külmkapid ja telerid viib prügifirma siit edasi turvalisse ümbertöötlemisse.

Toodud esemed sorteeritakse kohapeal, osa nõusid ja riideid saadetakse Caritas Eesti müügipunkti Narvas ja väikesesse «teise käe» kaupluse Karksis. Narvas toetatakse saadud müügituludest Ahtme lastepäevakodu ja käsitöökoda. Tallinnas rändavad need riidesemed, mis on peetud, ent valmistatud puuvillasest või villasest kangast, sealsamas asuvasse tekstiilikotta, kus teotahtelise juhendaja Pille Kelli käe all valmivad neist lustakad kaltsuvaibad, lapitekid, põrandapadjad või kaisuloomad. Tekstiilikojas on üles seatud kolmed suured ja ühed väikesed kangasteljed, kus kolmapäeviti ja reedeti noored emad ja vähekindlustatud perede lapsed traditsioonilisi käsitööoskusi omandavad. Kaltsuvaipu valmistatakse ka tellimustööna – ikka nii, et ütled, mitu meetrit ja mis värvi vaipa soovid ning kui just ise lõikuda-kududa ei oska, võid paari kuu pärast oma vaibale järele tulla.

Linnumajast vana mööbli elluäratamiseni

Lisaks tekstiilikoja tegutseb keskus Roheline Klass, kus huvilistele tutvustatakse keskkonnasäästlikku tarbimist ja taaskasutuse mitmeid võimalusi. Nn. Avatud Laupäevadel õpetatakse näiteks käepärastest vahenditest valmistama linnusöögimaju ja jagatakse praktilisi teadmisi elukatest meie ümber. Ime küll, aga üha rohkem on neid linnalapsi, kes varblasel ja tihasel vahet ei tee. Taaskasutuskeskust on külastanud kooliekskursioonid, eriti suure huviga kuulusid roheline klassi projektijuhi Erik Siku keskkonna alast loengut ja vaatasid prügihundi teemalist näitust Prügihundi kampaanias osalenud koolilapsed.

Ruume otsitakse ka puutöötoale, kus saaks taastada vana mööblit ning teha seda nii asjatundlikult, et toolid ja lauad veel pikka aega uut omaniku teeniksid. Mööblirestauraator Jano Jõe kurdab, et viimasel ajal on telesaadetes moodi läinud diiletantlike taastamismooduste (värvi üle ja liimi kokku) õpetamine, mis vana mööbli väärtusetuks ja kasutamiskõlbmatuks muudavad. Just seepärast on võimalus midagi ise ja korralikult enda jaoks teha eriti teretulnud.

Hind südametunnistuse järgi

Hinnad Taaskasutuskeskuses on läbiarvamine küsimus: enamiku riidesemete hind jääb alla kahekümne krooni ning paarikümne aasta vanuse hästi hoitud raamatu saab kümne krooniga. Küsimusele, kuidas eristatakse neid inimesi, kellel on tõesti odava hinnaga eest kasutamiskõlblikke asju vana ja nendest, kes edasimüüjiks kõlblike esemete jahil, vastab Margit, et kedagi tagasi ei saadeta: «Kui inimene ka tõesti selle eseme edasi müüb ja sellega endale elatist teenib, ega see siis lõpuks halb ole. Ja kui tuleb üks, kes ütleb, et tal pole rohkem kui viiskümmend krooni, aga ta seda televiisorit väga tahab – no siis ta saab selle viiekümne krooniga. Eks see hind ole

tema südametunnistuse küsimus.»

Taaskasutamine käsikäes heategevusega

Asjade müügist saada-va tuluga peetakse ülevälgi tekstiilikoda kui Rohelist Klassi ja algatatakse uusi projekte. Uuel aastal on kavas käivitada suurem taaskasutuse väärtustamine korteriühistute kaudu, veel sel aastal korraldatakse koos Dharma Heategevusfondiga suurperede jõuluprojekti, kus kolmkümmend paljulapselist peret saavad paki, milles kingiks voodipesu ja raamatuid. Kümnele puudega lapsele otsitakse korralikke kasutatud arvuteid.

«Taaskasutus ei lõpeta tarbimishullust, ehk hakkavad aga need inimesed, kes meie keskusesse tulnud, mõtlema, et rahaga on palju paremat peale hakata kui ainult osta poest saadaolevaid asju,» sõnab Margit. «Meie

Heateo Sihtasutuse juht Artur Taevere õpib kuduma kaltsuvaipa. Vasakul juhendaja Pille Keller. Foto: Ylle Rajasaar

ga koos saab igaüks teha head aasta ringi, selleks ei pea ainult jõulude eel kõrge palavikuga lisaks tarbimishullusele ka heategevusmaaniat põdema. Aasta ringi ootame meie tegevusse kaasa lööma ka vabatahtlikke, kelle abita me hakkama ei saakski!»

Kel nüüd mõte liikuma hakkas, ol-

gu siis kas ebatarvilikest asjadest vabanemiseks, linnumaja ehitamiseks või lihtsalt taaskasutuskõlbliku heateo tegemiseks, vaadake kodulehele www.taaskasutus.ee või astuge sisse Taaskasutuskeskusesse Tallinnas Paide tänaval, kinkige ise ja võtke vastu soe vabatahtlik naeratus.

kommertstekst

Rohelist Väravat toetab

RAGN SELLS
Roheline ring